

AUDYCJA NR 31

Wśród wielu przymiotów Boga, które w biblijnych tekstach stały się źródłem inspiracji i zachwytu dla rozmaitych natchnionych autorów, szczególne miejsce zajmuje Boża dobroć, jako serce całego stworzenia i źródło wszystkich Bożych dzieł. Nie bez przyczyny pisał przecież psalmista: „Pan jest dobry dla wszystkich, i Jego miłosierdzie ogarnia wszystkie Jego dzieła” (Ps 145, 9). Również św. Tomasz z Akwinu w swej refleksji nad duchowym i materialnym wymiarem rzeczywistości podkreślał, że w najbardziej podstawowym sensie dobro jest doskonałością bytu i w wymiarze absolutnym utożsamia się z Bogiem, stanowiąc ostateczny cel, do którego dążą wszystkie stworzenia. W ten sposób wszelkie stworzenia uczestniczą jakoś w najwyższym Dobru – bądź poprzez swoją naturę, na mocy samego aktu stwórczego, jak ma to miejsce u bytów nierozumnych, bądź też na mocy aktu stwórczego i własnej wolnej decyzji, jak dzieje się to w wypadku bytów rozumnych, a stopień owego uczestnictwa zależy od stopnia dopełnionej Bożą łaską doskonałości ich własnej natury. I właśnie ta prawda ujawnia się ze szczególną mocą w hierarchicznym układzie świata anielskiego, o istnieniu którego przekonuje tomistyczna filozofia i teologia.

Już od pierwszych wieków w chrześcijańskiej refleksji nad światem ducha kształtowało się przekonanie, że w hierarchicznej strukturze anielskich chórów, szczególne miejsce zajmują aniołowie o naturze cechującej się najwyższą doskonałością, czyli najwyższym stopniem duchowej prostoty, a zatem w konsekwencji najdoskonalszym, bo charakteryzującym się najwyższą ogólnością poznaniem. Średniowieczna angelologia, inspirując się wcześniejszymi tekstami chrześcijańskich autorów, a także tekstami biblijnymi, zalicza do nich aniołów pierwszej hierarchii, podzielonych na trzy chóry: *Serafinów (Seraphim)*, *Cherubinów (Cherubim)* i *Trony (Throni)*. Na ślady ich obecności natrafić można przede wszystkim w starotestamentalnych księgach prorockich (por. Iz 6, 1-8; Ez 1, 15-21; 10, 3-20; 11, 22-23), gdzie uobecniają Bożą chwałę i w symbolicznych wizjach ukazują się jako wieloskrzydłe istoty otaczające i unoszące samego Boga. I właśnie tym chórom anielskim przypisuje się szczególną doskonałość. Fakt ten w następujący sposób tłumaczy Étienne Gilson, powołując się przy tym na nauczanie św. Tomasza z Akwinu: „Aniołowie należący do pierwszej hierarchii oglądają istoty poznawalne umysłowo w samym Bogu; Bóg zaś jest celem każdego stworzenia. Toteż aniołowie tej hierarchii oglądają jako przedmiot im właściwy najwyższy cel wszechświata, a mianowicie dobroć Bożą. Ci spośród nich, którzy ją widzą z największą jasnością, noszą nazwę Serafinów [ich nazwa oznacza: « zapalający », « rozżarzający » – A.R.B.], gdyż są oni niejako rozplamieni, gorejący miłością dla tego przedmiotu, którego tak doskonałą znajomość posiadają. Inni aniołowie pierwszej hierarchii oglądają dobroć Bożą już nie [...] w niej samej, ale ze względu na to, że jest Opatrznością. Nazywamy ich Cherubinami, to znaczy « pełnią wiedzy », gdyż widzą oni jasno pierwszą sprawczą moc Boskiego wzoru rzeczy. Bezpośrednio poniżej znajdują się aniołowie, którzy oglądają bezpośrednio w nim samym rozrządzenie Bożych wyroków; a ponieważ tron jest oznaką władzy sędziowskiej, nadajemy im miano Tronów. Nie znaczy to wcale – dodaje Gilson – aby dobroć Boga, Jego istota i Jego wiedza, którą rozrządza bytami, stanowiły w Nim trzy rzeczy odrębne; stanowią one tylko trzy aspekty, w których inteligencje skończone, jakimi są aniołowie, mogą oglądać Jego doskonałą prostotę”¹. Jakie są tego konsekwencje? Opowiem o tym następnym razem.

---

¹ É. Gilson, *Tomizm*, tłum. J. Rybałta, Warszawa 1998, s. 203.

AUDYCJA NR 32

Zastanawiając się nad sposobem, w jaki oglądają Boga aniołowie pierwszej hierarchii niebieskiej, czyli Serafini, Cherubini i Trony, św. Tomasz z Akwinu wskazywał na dobroć Boga, Jego istotę i Jego wiedzę, jako na trzy aspekty, w których inteligencje skończone, jakimi są aniołowie, mogą kontemplować Jego doskonałą prostotę². Św. Tomasz zwracał przy tym uwagę na fakt, że chór Tronów posiada jako dla siebie specyficzną tę doskonałość, która charakterystyczna jest dla całej pierwszej hierarchii, to znaczy: zdolność do poznawania prawzorów dzieł Bożych bezpośrednio w Bogu. W znajdujących się powyżej Tronów Cherubinach zdolność ta wzbogacona jest dodatkowo o wybitność wiedzy – szczególne poznanie Bożych tajemnic, które cechuje ten chór – natomiast w znajdujących się najbliżej Boga Serafinach doskonałości charakterystyczne dla Tronów i Cherubinów poszerzone są o specyficzne dla nich, miłosne złączenie z Bogiem. W przekonaniu św. Tomasza jest to prawo, które w wymiarze ogólnym stosuje się do wszystkich chórów anielskich³. Co więcej, jak pokazuje chrześcijańska tradycja, z tymi naturalnymi zdolnościami poznawczymi, które w wymiarze podstawowym decydują o miejscu aniołów w hierarchii niebieskiej, wiążą się także pełnione przez nich funkcje, odpowiednio przydawane i rozwijane wraz z dopełniającą doskonałość ich natury Bożą łaską. Pisał o tym w następujący sposób św. Alojzy Gonzaga: „Rozważ więc pierwszy chór – Serafinów. Ci, na podobieństwo we wszystko wtajemniczonych tajnych szambelanów Króla Niebios, nie tylko są pełni najzarliwszej miłości, zgodnie z nazwą, lecz sami, jak duchowe płomienie, wciąż i wciąż płoną miłością Bożą i miłości tej ogniem zapalają, oświecają niższych aniołów. Potem rozważ Cherubinów, nazwanych tak od pełni umiejętności i większego światła rozumu od duchów niższego rzędu. Dlatego dużo jaśniej widzą samego Boga i o wiele wyraźniej wszystkie stworzenia w Nim. Na podobieństwo doradców Króla Niebieskiego są oni pełni wiedzy i mądrości, której udzielają podrzędnym sobie aniołom. Rozważ dalej Trony. Ich jako zaufanych, najtajniejszych sekretarzy Bożych ozdobiła ta nazwa, by służyli za lektyki i trony, na których zasiada niejako i spoczywa Majestat Boży, noszony przez nich wszędzie, dokądkolwiek idą, jakby na tronie papieskim”⁴. Podobnego porównania do królewskiego dworu używa również ks. Melchior Fryszkiewicz, pisząc: „Jak najwyżsi godnością dworzanie stoją najbliżej króla, są jego towarzyszami, powiernikami i przyjaciółmi, tak najwyższa hierarchia aniołów stoi najbliżej Pana Boga. Najdoskonalsi z aniołów – Serafini – są jak gdyby Jego przyjaciółmi, Cherubini – powiernikami, a Trony – towarzyszami Boga. Każdy z tych trzech chórów cechuje specjalna zaleta, która równocześnie stanowi różnicę między nimi: Serafini górują nad innymi chórmi miłością, Cherubini – wiedzą, Trony – posłuszeństwem”⁵.

W ten sposób pierwsza hierarchia niebieska, jako najwyższa manifestacja Bożej dobroci, stanowi szczególne objawienie Jego miłości, mądrości i majestatu. Jednocześnie hierarchia ta, jak podkreśla św. Tomasz, oświeca stojących niżej aniołów w zakresie tych idei dzieł Bożych, które widzi bezpośrednio w Bogu, a których niżsi aniołowie, na mocy swoich naturalnych zdolności poznawczych, nie mogą z taką jasnością ujmować⁶. Dotyczy to w pierwszym rzędzie i bezpośrednio aniołów drugiej hierarchii, w skład której wchodzi Panowania, Moce i Władze.

² É. Gilson, *Tomizm*, tłum. J. Rybałta, Warszawa 1998, s. 203.

³ Por. Tomasz z Akwinu, *Suma teologiczna*, tłumaczenie i komentarze P. Belch, Londyn 1978, t. 8, s. 76-87; I, 108, 5-6.

⁴ A. Gonzaga, *Świat aniołów*, red. i kom. H. Oleschko, Kalwaria Zebrzydowska 2001, s. 15-16.

⁵ M. Fryszkiewicz, *Rzecz o Aniołach*, Warszawa 1993, s. 17.

⁶ Por. Tomasz z Akwinu, *Suma teologiczna*, dz. cyt., s. 52-54; I, 106, 1.